

Мостепанюк Л.О.

*Національна академія внутрішніх справ,
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент*

НОВІ ВИДИ ПОКАРАНЬ: ЧИ ДОЦІЛЬНО РОЗШИРЮВАТИ ЇХ ПЕРЕЛІК

Громадською організацією «Сила права» розроблено проект Закону України «Про прощення», яким визначено особливий порядок притягнення до відповідальності громадян України, які у період збройної агресії Російської Федерації проти України та окупації частини її території вчинили в інтересах держави-агресора на шкоду інтересам України протиправні дії, за які передбачена кримінальна відповідальність відповідно до Кримінального кодексу України (далі – КК) («Сила права» розробила та опублікувала проект Закону України «Про прощення». URL: <http://sila-prava.org/uk/news-uk/39993739>). Основним завданням законопроекту задекларовано забезпечення невідворотності покарання та притягнення до кримінальної відповідальності громадян України, які у період збройної агресії Російської Федерації проти України та окупації частини її території умисно вчинили в інтересах держави-агресора на шкоду інтересам України протиправні дії.

Даним законопроектом з метою реалізації вказаного завдання пропонується внесення ряду змін і доповнень до положень чинного КК, серед яких особливої уваги вимагають пропозиції щодо запровадження нових видів покарань.

Так, пропонується чинну ст. 51 КК доповнити пунктом четвертим в наступній редакції: «тимчасове позбавлення права на роботу в органах державної влади та місцевого самоврядування, роботу в постійно діючих допоміжних органах Президента України та органів державної влади, роботу в складі виборчих комісій на виборах Президента України, народних депутатів України, місцевих виборах та загальнодержавному референдумі, права на військову службу, роботу в правоохоронних органах та органах судової влади, права на викладацьку діяльність, права бути обраним Президентом України,

народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, сільських, селищних, міських голів та старост, а також призупинення права брати участь у виборах Президента України, народних депутатів України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, сільських, селищних, міських голів, старост та референдумі».

На нашу думку, така пропозиція є недоцільною з наступних міркувань:

а) пропонована редакція п. 4 ч. 1 ст. 51 КК є ні чим іншим, як видом такого вже існуючого покарання, як позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

б) положення пропонованої редакції п. 4 ч. 1 ст. 51 КК фактично є розширеним тлумаченням та розширеним розумінням позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, передбаченого в п. 3 ч. 1 ст. 51 КК;

в) прийняття п. 4 ч. 1 ст. 51 КК в поданій редакції призведе до конкуренції з п. 3 ч. 1 ст. 51 КК. Крім того, подібний законодавчий крок сприятиме постійним змінам і доповненням до пропонованої редакції п. 4 ч. 1 ст. 51 КК, адже передбачити абсолютно всі види діяльності чи всі посади, якими не можна займатися або не можна обіймати – неможливо.

Крім того, законопроектом пропонується віднесення пропонованого виду покарання до так званих «альтернативних основних покарань». На нашу думку, незрозумілою для сприйняття і розуміння є пропозиція щодо запровадження альтернативних основних покарань. Не є зрозумілою сутність альтернативних основних покарань і їх відмінність від основних, додаткових та змішаних покарань, перелік яких передбачений у ст. 52 КК. У вітчизняному кримінальному законодавстві відсутні абсолютно визначені санкції, відповідно – абсолютно визначених покарань теж немає, всі покарання, які передбачені в ч. 1 ст. 51 КК, визнаються альтернативними і призначаються судом на власний розсуд. В Україні немає «неальтернативних основних чи додаткових покарань». Тому немає потреби вводити у кримінальне законодавство незрозумілий і непотрібний термін «альтернативні основні покарання»!

При цьому порушуються правила визначення ступеня тяжкості та співрозмірності покарань: у пропонованій редакції частини другої статті 52 КК вказується, що альтернативне основне покарання застосовується за спеціальним Законом в якості заміни основного покарання у вигляді позбавлення волі. Тобто, основне покарання у вигляді позбавлення волі за ступенем тяжкості та за ступенем впливу на винних у вчиненні злочину фактично ототожнюється з пропонуваним так званим альтернативним основним покаранням. Всім відомий принцип побудови ст. 51 КК: «від найлегшого до найтяжчого покарання». Пропоноване альтернативне основне покарання розміщується лише у п. 4 ч. 2 ст. 51 КК. Натомість, основне покарання у вигляді позбавлення волі обіймає одинадцятий пункт ч. 1 ст. 51 КК. Такою редакцією норми порушується зазначений принцип»!

Подана редакція ст. 55-1 КК, що складається з 10 (!!!) частин, є нічим іншим, як звичайним тлумаченням пропонованого в п. 4 ч. 1 ст. 51 КК виду так званого альтернативного основного покарання. Її прийняття є недоцільним.

Тому, перед прийняттям будь-якого нормативно-правового акту, всім без винятку особам, причетним до законодавчого процесу, необхідно глибоко і ґрунтовно вивчати положення чинного КК задля усунення колізій і непорозумінь при вступі в дію прийнятих Верховною Радою України положень закону про кримінальну відповідальність.